

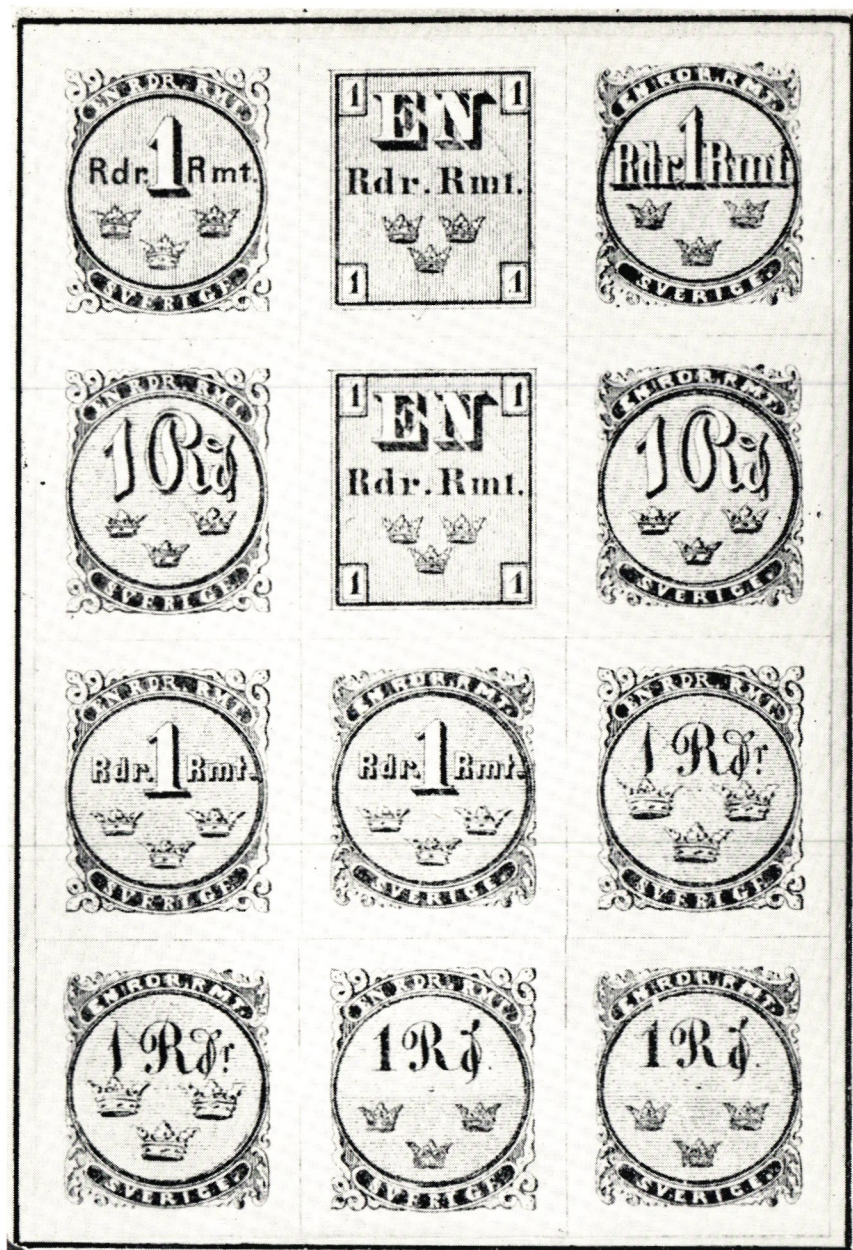
NÅGRA FRIMÄRKSFÖRSLAG FRÅN BÖRJAN AV 1870-TALET

Av Sven Åkerstedt

I Postmuseum har sedan gammalt funnits ett antal provtryck av frimärksförslag, vilkas bakgrund inte fastställts. De hade rubricerats som privata frimärksförslag, en något dunkel beteckning, som väl närmast avsåg att karaktärisera dem som förslag tillkomna utan poststyrelsens direkta eller indirekta initiativ. I en uppsats i föregående årgång av *Posttryttaren* beskrevs en grupp sådana förslagsmärken, som utgjorde förstadier till den sedermera antagna typen Liggande lejon, vilken kom i bruk för den nya frimärksvalören 3 öre 1862. Bland de övriga essäerna under benämningen »privata frimärksförslag» befann sig emellertid också en del, som påtagligen måste höra samman med övergången från vapen-

*Förslagsmärke, som torde kunna
tillskrivas firman Schlachter &
Seedorff.*

Ett 12-block av Schenzt' förslagsmärken i riksdalervälrö

och lejonmärkena till frimärkena i ringtyp, som emitterades 1872. Det var därvid i första hand två typer, som hade denna karaktär, nämligen dels märken i litografi, framställda i två färger och med en siratlig ram samt en kraftig, krönt mittoval inrymmande siffran 6 på färgad botten, dels märken i boktryck i valören en riksdaler och till utformningen nära anslutande sig till den fastställda typen för riksdaler-märkena. De avbildas på sid. 9 och 13.

Till dessa två typer kan också läggas en, som ej var representerad bland de nämnda »privata frimärksförslagen» men varav exemplar länge varit kända i privata samlingar, nämligen en grupp litografiska förslagsmärken i valören en riksdaler, de flesta med något varierade, utsirade ramar och runda mittstycken med valöruppgift, några med en spartanskt stram, rektangulär ram och en enkelt tecknad, kraftig valör-siffra jämte uppgift om myntslag i mittfältet.

I juni 1961 blev Postmuseum i tillfälle att på en auktion i Düsseldorf, anordnad av auktionsfirman Edgar Mohrmann, inropa en post förslagsmärken, för vilken Föreningen Postmusei Vänner generöst ställde sig som donator. Posten utgjordes av förslagsmärken i båda de här nämnda riksdaler-typerna, varav bland de litografiskt tryckta fanns ett block om 3×4 märken, därav 11 av olika utformning. Genom detta förvärv disponerar museet ett vackert urval av förslagsmärken i valören en riksdaler. I början av mars 1962 utbjöds, också denna gång på en Mohrmann-auktion, en ny post svenska förslagsmärken, och på initiativ av Postmusei Vänners ordförande, ambassadör Wilhelm Winther, ställde föreningen ånyo behövt kapital till förfogande, varför också dessa märken kunde tillföras museet. Det var denna gång fråga om märken i valören 6 öre, dels sådana i litografiskt tryck som omnämnts härövan, dels ett märke i boktryck och av dittills okänd men med ringtypen mycket närbesläktad typ. Det sistnämnda var kantklippt och uppklistrat på ett blåaktigt, perforerat papper i frimärksformat. Främsta anledningen till, att de fyra grupper av förslagsmärken, som museet därmed disponerar, kan sammanknippas med ringtypsmärkena, är naturligtvis deras valörer. Veterligen var framställning av vare sig valören 6 öre eller 1 riksdaler aktuell före 1870-talet. Man har därför all anledning förmoda, att samtliga utgör förslagsmärken, som tillkommit med anledning av att poststyrelsen avsåg att ersätta vapen- och lejonmärkena med en serie av nytt utseende och inkluderande valörerna 6 öre och 1 riksdaler.

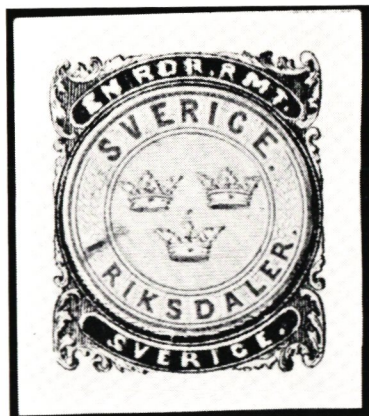
I början av 1860-talet beslöt poststyrelsen att successivt ersätta frimärkena i vapentyp med märken i en ny typ, vars främsta egenskap skulle vara, att frimärksbilden innehöll en kraftig valörsiffra, och man valde då typen Liggande lejon. Avsikten var, att valörer i denna typ småningom skulle införas över hela fältet. Den kom också i bruk för de nya valörer — 3, 17 och 20 öre — som tillkom under 1860-talet, men det blev aldrig av att ersätta någon av de valörer, som förekom i vapentyp. Vid någon nu okänd tidpunkt kom man i stället till den slutsatsen, att även lejontypen borde avlösas av en ny typ. Vi känner inte till, när poststyrelsen definitivt tog ställning i frågan. Någon officiell handling berörande den saken har inte anträffats vid de undersökningar i postens arkiv, som föranletts av de här behandlade förslagsmärkena. Däremot ger ett transumt av ett brev från Pehr Ambjörn Sparre till Edvard (eller möjligen Georg) Scheutz, som bevarats, besked om, att i varje fall i slutet av 1869 eller allra senast i början av 1870 saken var definitivt avgjord. Emellertid kan kanske den omständigheten, att man på senare halvåret 1867, då det var aktuellt att tillverka ett nytt plåtpar för valören 12 öre, inte beställde plåtar i lejontyp tolkas så, att tanken på tryckning av ytterligare lejonvalörer redan då var övergiven. Brevet, som är ett i flera avseenden anmärkningsvärt aktstycke, är daterat i Paris den 17 februari 1870, och utdraget har följande lydelse:

I afseende på Herr Gen. Post-direktörens plan att antaga nya frimärken med ett porträtt eller en valör i upphöjdt manér, skyndar jag att lemna följande upplysningar. Nämnde manér har förnämligast användts i England, Italien, Spanien och Österrike. I England afskaffades det 1858, i Italien 1862, i Spanien 1863, och nu sednast i Österrike för några år sedan.

Utom det att tillverkningskostnaden är betydligt dyrare (ty de måste ovillkorligen *slås* en och en i sender) så hafva de den stora olägenheten att makuleringsvärtan med lätthet kan borttagas, och märket åter begagnas; detta kommer sig deraf att den graverade och härdade stålstämpeln slås på papper mycket hårdt för att frambringa hvitstämplingen; och för att undvika att färgen icke sprutar ut på sidorna tages hårdaste fernissa dertill — hvilken en gång intorkad, sitter så hårdt att den helt löst påslagna makuleringsvärtan lätt löses och uttvättas.

Den 2^{ne} profver, som Herr Scheutz sändt mig äro *gamla aflysta* frimärken, med f. d. Kejsarens bild; härhos sänder jag några österrikiska frimärken som jag i år, på bref erhållit, hvaraf ses att den upphöjda hvitstämplingen blifvit ersatt med vanligt tryck.

Det skulle således vara både i ekonomiskt och moraliskt hänseende orätt att i Sverige upptaga det ifrågakvarande systemet — enligt min åsigt.

T. v. P. O. Bagges förslag till riksdalermärken och t. h. ett av Scheutz' förslagsmärken, påklippt ett mittstycke från ett exemplar av Bagges förslag till riksdalermärke

Om makuleringsstämpeln någon gång på de svenska frimärkena blifvit utplånad osynbart så kan jag fullt bevisa att felet *endast* och *allenast* ligger hos den dertill använda svärtan, samt äfven hos stämpelns produktionssätt.

Jag kan fullkomligt åtaga mig att fournera makuleringsstämplat och svärta med hvilkas utplånande det skall blifva omöjligt och detta till samma pris som Postverket hittills betalt.

En annan sak är om Konungens bild önskas, hvilket jag är redo att utföra när som helst, på de i kontraktet uppgifna vilkor — och i så fall anser jag de österrikiska och franska manéren för de bästa och ändamålsenligaste.

Man får alltså av Sparres brev ett första belägg för, att frimärken med Carl XV:s bild vid denna tidpunkt varit allvarligt påtänkta inom poststyrelsen, och att man tydligen därvid närmast tänkte sig märken med porträttet i ofärgat relieftryck (»hvitstämplingen»). De prov Scheutz sänt Sparre bör ha varit valörer av 1861 års österrikiska frimärken med kejsar Franz Josefs bild i vit relief, någon annan kejsare kan ju i sammanhanget inte ha varit aktuell. Sparres beteckning »f. d. Kejsarens bild» måste alltså ha varit en felskrifning. Några förslagsfrimärken med Carl XV:s porträtt i relief är inte kända, och antagligast är väl, att sådana märken aldrig framställts. Tanken på att utge frimärken med Carl XV:s bild torde senast i början av 1871 ha blifvit inaktuell, eftersom kungens hälsotillstånd då blev sådant, att man kunde befara hans bortgång i en nära framtid.

Men även om den upplysning Sparres brev ger oss om de påtänkta kungamärkena är högst intressant, är det även av stort intresse att vi här också får ett skriftligt besked om att poststyrelsen dessutom funderade på märken med »en valör i upphöjdt manér», varmed väl endast kan avses märken i relieftryck med en siffra som dominerade frimärksbilden. Sådana dominerande valörsiffror hade ju den slutgiltigt antagna ringtypen, och man erinrar sig, att den ursprungliga avsikten var, att hos denna siffrorna skulle framträda i relief, ehuru man av praktiska och ekonomiska skäl fick uppge tanken. Inte heller några förslagsmärken med »en valör i upphöjdt manér» är kända.

Det står alltså klart, att poststyrelsen sannolikt redan i slutet av 1860-talet hade för avsikt att övergå till frimärken i en ny eller i ett par nya typer. Man frågar sig då, varför planerna inte förverkligades förrän den 1 juli 1872. Orsaken var troligen i första hand innehållet i Sparres kontrakt. I detta stipulerades bl. a., att Sparre skulle erhålla 500 riksdaler för varje »ny stämpel» som erfordrades för frimärksframställningen, och det hade onekligen blivit en för tiden avsevärd summa pengar, om »nya stämplat» efter denna taxa skulle ha framställts för alla de vid tidpunkten gängse frimärksvalörerna. Dessutom var nog inte heller poststyrelsens inställning till Sparre som frimärksleverantör vid denna tid särskilt gynnsam, bl. a. på grund av att Sparre genom sitt kontrakt i realiteten direkt hindrade generalpostdirektör Roos att införa frankokuvert och brevkort, vilket han enligt under arkivforskningarna anträffade handlingar önskat göra redan 1868. Alltnog, man föredrog att dröja med ett ombyte av frimärkstyper tills Sparres kontrakt var utgånet och sedan man tecknat ett sådant kontrakt, som i framtiden inte kunde medföra några komplikationer av detta slag.

Därmed är emellertid inte sagt, att man inte fortsatte diskussionerna och undersökningarna rörande utformningen och framställningen av frimärkena i nya typer. Ett brev från Edvard Scheutz till Roos, daterat den 23 oktober 1870, som bevarats i postens arkiv, ger sålunda besked om en fas i denna verksamhet. Brevet ger indirekt ett par värdefulla upplysningar, varav en gör det klart, att det var Scheutz som låtit framställa de i litografi tryckta förslagen till riksdalermärkena. Brevet har följande lydelse:

H. Herr Generaldirektör!

De svenska vapenfärgerna blått och gult, som taga sig så väl ut när de sammanställas i stora ytor, såsom på en fana eller flagga, tyckas deremot icke fördraga en sammanställning på nära håll, t. ex. vid en guillochering eller skuggstreckning. De förändras då till mellanfärgen och visa följaktligen en skiftning i grönt; som ett prof på denna förändring bifogas här ett 12 Öres märke på gul botten.

Först efter samtalet i går kom jag att tänka på den här ofvan omtalade effekten, och skyndar att så fort som möjligt fästa Herr Generaldirektörens uppmärksamhet derpå.

Emellertid har jag genast gått i författning om utförande i stentryck af förslag till de nya 1 Rdrs märkena, och fått löfte att om en vecka erhålla proftryck. Då sådana kunna fås i flera färger, vore det tillfälle att välja hvad som passar bäst.

Ödmjukast
Edvard Scheutz

Eftersom inga andra förslag till riksdaler-märken i litografiskt tryck än den grupp, som bl. a. representeras av det här avbildade 12-blocket, är kända och dylika provtryck dessutom förekommer i olika färger, kan man lugnt utgå ifrån, att det är dessa som Scheutz åsyftar, när han i brevet talar om framställning av riksdalermärken i stentryck. Formuleringen (»de nya 1 Rdrs märkena») tyder på, att han i stort sett trodde saken vara avgjord. Man kan nog anta, att själva förslagsritningarna tillkommit genom Scheutz, med till visshet gränsande sannolikhet efter samråd med Roos. Att denne föreslagit att provtryck i stentryck skulle framställas framgår ju indirekt av brevet. Georg Scheutz var vid denna tid i Sparres frånvaro föreståndare för frimärkstryckeriet och det var helt naturligt, att Roos skulle diskutera frågan om nya frimärken med honom och animera honom att skaffa fram förslag. I 1871 års diarium finner man följande anteckning: »Scheutz, med räkning å ritning till frimärken m. m.». Tyvärr har den handling denna anteckning gäller inte kunnat anträffas, men formuleringen i diariet gör det klart, att — försiktigt formulerat — åtminstone Scheutz varit av den uppfattningen, att poststyrelsen givit honom ett direkt uppdrag i frågan — annars skulle han säkert inte ha skickat in en sådan räkning, som alltså bör ha gällt förslagen till de ifrågavarande riksdalermärkena i litografi samt (»m. m.») kostnaden för provtrycken.

Av brevet från Scheutz till Roos, daterat den 23 oktober 1870, framgår, att förslagsmärkena skulle föreligga »om en vecka». En summering av vad som ovan sagts blir alltså, att provtrycken framlagts av Scheutz, att detta skett på poststyrelsens eller i varje fall Roos' tillskyndan och att de bör ha förelegat vid månadsskiftet oktober-november.

Av brevet framgår också, att Scheutz och Roos vid sitt sammanträffande diskuterat frågan om framställning av frimärken i tvåfärgs-tryck, varvid märken i blått och gult varit på tapeten. Vid närmare eftertanke har Scheutz kommit till den uppfattningen att färgkombinationen inte skulle ge lyckat resultat »vid en guillochering eller skuggstreckning», och han sänder med brevet »ett 12 Öres märke på gul botten». Detta märke har tydligen inte bevarats, och man undrar hur det tedde sig. Antingen kan det vara fråga om ett förslagsfrimärke i valören 12 öre eller också är det frågan om ett då kurserande märke i vapentypen. Mot tanken på att det kan vara ett förslagsmärke i valören 12 öre talar tidpunkten. Eftersom vid tillfället förslag till riksdalermärken tydligen endast förelåg i originalritningar — dessa skulle ju just framställas i litografiskt tryck — är det högst osannolikt att tryckmateriel skulle ha förelegat beträffande förslag till märken med valören 12 öre och man kan också hävda, att eftersom provtryck av Scheutz' förslagsmärken i valören 1 riksdaler bevarats i icke ringa utsträckning, det närmast är orimligt att tänka sig, att av ett förslagsmärke från samma håll i valören 12 öre, om det framställts i tryck, inte ett enda skulle ha anträffats. Slutsatsen blir, att det var fråga om ett 12 öres märke i vapentyp, som Scheutz sannolikt helt enkelt försett med gul vattenfärg i de vita partierna.

Som bl. a. framgår av Scheutz' ovan återgivna brev ägde vid denna tid åtminstone beträffande frimärkstillverkningen ganska vittgående muntliga förhandlingar rum och gjordes muntliga överenskommelser som inte protokollfördes. I hur stor utsträckning detta skedde är numera inte möjligt att fastställa, men den totala frånvaron av officiella handlingar rörande de här behandlade förslagsfrimärkena gör det troligt att förfarandet var praxis. Sålunda saknas i postverkets egna handlingar varje antydning om, varifrån och från vilken tid de tre övriga typerna av förslagsmärken härstammar, och då härvidlag inte något annat skriftligt — såsom Scheutz' brev till Roos beträffande de litograferade riksdalermärkena — tycks ha bevarats, tvingas man söka sig fram på andra vägar.

Vad beträffar tidpunkten för förslagsmärkenas tillkomst har man skäl anta att de i tiden ligger nära eller åtminstone relativt nära varandra. Det är ju som påpekats uppenbart att de har nära samband med postverkets avsikt att emittera frimärken i någon eller några nya typer, vari väröerna 6 öre och 1 riksdaler skulle ingå. Närmast till hands ligger det därför att undersöka de anbud på frimärkstillverkningen, som inkom till poststyrelsen i anledning av att denna den 5 maj 1871 infordrat anbud på tillverkningen av frimärken, frankokuvrt och brevkort. Sju anbud inkom, nämligen från

P. O. Bagge, Stockholm

Edvard Scheutz, Stockholm

Firman P. A. Nyman, Stockholm

J. G. Jansson, Stockholm

Firman Schlachter & Seedorff, Stockholm

Daniel Heyman, Göteborg

Lithografiska Aktie-Bolaget, Norrköping

Av dessa ingav Schlachter & Seedorff endast anbud på framställningen av frimärken och Lithografiska Aktie-Bolaget endast på tillverkningen av ämnen till frankokuvrt och brevkort, medan anbudena från de övriga gällde alla tre slagen av frankotecken. Då Schlachter & Seedorffs anbud inkom efter anbudstidens utgång togs denna firmas offert inte upp till realbehandling. Inget av anbudena ger, när det gäller frimärkstillverkningen, någon direkt upplysning om vare sig tryckförfarande eller frimärksbildens utformning. (Anbudens huvudvikt lägges vid en precisering av den beräknade kostnaden för framställningen.) Detta kan knappast förklaras på annat sätt än att framställningsmetoden diskuterats muntligt och att ritningar till eller redan tryckta förslagsmärken överlämnats till styrelsen, antingen personligen eller — utan att detta anmärkts i anbudena — som bilaga, kanske i icke bevarade följebrev till anbudena.

Medan de litografiska förslagsmärkena i riksdalervalör utan tvivel kan bindas till Edvard Scheutz, är det inte möjligt att med samma grad av säkerhet hänföra de övriga förslagsmärkena till någon av de nämnda anbudsgivarna. Det kunde ligga nära till hands att förmoda,

att också den andra typen av litografiskt framställda förslagsmärken — med siffran 6 i en krönt oval — kom från Scheutz, men en närmare granskning av hans anbud visar, att detta inte var förhållandet.

Av anbudsgivarna sysslade Bagge med koppar- och boktryck, och ingenting är känt om, att han intresserat sig för litografiskt tryck. Detsamma gäller P. A. Nyman, som inom parentes på sin tid tryckt de norska frimärkena med Oscar I:s porträtt i boktryck. Vad beträffar Scheutz så framgår det av formuleringen av hans anbud — han förutsätter, att postverket bekostar »stämplar» och »formar» — att han 1871 frångått tanken på frimärken i stentryck och nu avsåg framställning av frimärken i boktryck. J. G. Jansson presenterar sig i sitt anbud i ordalag, som gör det klart, att han vid tiden för anbudet under Scheutz ledning i Sparres tryckeri skötte tryckningen av de kurserande frimärkena, och hans anbud baserar sig helt på ett fortsatt användande av tryckmaterielen för vapenmärkena. Han har med andra ord inte varit på det klara med, att poststyrelsen ville ha nya frimärken. Daniel Heyman i Göteborg tecknar sig pappershandlare och kuvertfabrikant. Han rekommenderar tryck med »galvaniskt utfällda clichéer» som lämpligare än litografiskt tryck. Hans offert bör alltså ha baserats på boktryck. Återstår firman Schlachter & Seedorff, om vilken det länge var svårt att för denna artikel få fram några upplysningar. Tack vare välvillig hjälp av förste intendenten vid Nationalmuseum, fil. dr. Gunnar Jungmarker, som rekommenderade en konsultation av bokverket »Bildreproduktionen i Sverige från början av nittonde århundradet, Studier tillägnade Axel Lagrelus», kunde en i sammanhanget viktig uppgift om firman erhållas. I denna bok omnämnes firman som drivande ett stentryckeri under 1860—70-talen, och därmed förefaller ursprunget till de ifrågavarande litografiska förslagsmärkena i valören 6 öre vara ganska säkert fastställt. Firmans anbud inkom som nämnts för sent, det är daterat den 6 september 1871, kanske beroende på att man inte fått sina förslagsmärken färdiga i tid.

Vad slutligen förslagsmärkena i boktryck i valörerna 6 öre och 1 riksdaler beträffar, kan man omedelbart konstatera deras mycket stora släktskap med de slutliga ringtypsmärkena i resp. öre- och riksdaler-valörer. Tanken ledes därför osökt till Pehr Olof Bagge, som även var tecknare — han utförde ju originalritningen till 1860-talets lejontyp — och därför väl kan tänkas ha själv svarat för utformningen av dessa förslagsfrimärken, måhända efter samråd med Roos.

En summering av det föregående blir alltså följande:

Man kan med säkerhet fastställa, att de litografiskt framställda förslagsmärkena i riksdalervalör kan hänföras till Edvard Scheutz och att de tillkommit hösten 1870.

Med i det närmaste samma säkerhet kan man också hänföra de litografiskt framställda märkena i valören 6 öre till firman Schlachter & Seedorff och fastställa tidpunkten för deras tillkomst till sommaren-hösten 1871, med sannolikheten störst för höstmånaden september.

Vidare kan man med mycket stor sannolikhet hänföra förslagsmärkena i boktryck i valörerna 6 öre och 1 riksdaler till Pehr Olof Bagge. De betecknas i fortsättningen »Bagges förslagsmärken». Tidpunkten för deras tillkomst bör, av skäl som senare skall redovisas, i tiden ha legat tämligen nära de scheutzska riksdalermärkena i litografi, alltså under sista delen av 1870. Man kan förmoda, att modifierade förslag, som visade de slutligen antagna typerna för ringtypsmärken i öre- och riksdalervalörer medföljde Bagges anbud 1871.

Man vet, att J. G. Jansson aldrig avsåg att komma med förslag till nya frimärkstyper. Rimligen bör väl emellertid i samband med anbudet 1871 Edvard Scheutz, firman P. A. Nyman och firman Daniel Heyman också ha kommit med förslag till frimärken, men om dessa känner vi f. n. ingenting, såvida inte firman P. A. Nymans utgjordes av de i akvarellfärg utförda frimärksförslag, som sedan gammalt funnits i Postmuseum i den grupp som betecknats som »privata frimärksförslag». Dessa förslagsmärken är utförda på baksidan av de som »Bukowskis förslagsfrimärken» ganska allmänt betecknade märkena med Carl XV:s porträtt. I en artikel i Svensk Filatelistisk Tidskrift nr 3 1962 gör intendent Gilbert Svenson det klart, att dessa Carl XV-märken tryckts av firman P. A. Nyman och att de troligtvis tillkommit långt tidigare än 1871.

Förslagen i akvarell är utförda på en och samma valör, vilket med det plåtarrangemang som använts till Carl XV-märkena innebär, att de utförts på en vågrät frimärksrad i en karta eller del av karta. Den sannolikaste innehavaren av så mycket som en karta eller en kartdel av dessa märken år 1871 är ju firman P. A. Nyman, och detta gör det troligt, att frimärksförslagen i akvarell också härstammar från firman. Sannolikheten stärkes av att man har svårt att tänka sig, att en annan förslagsställare skulle ha velat använda ett annat företags förslagsmärken — låt vara att det var baksidorna — för utformningen av egna frimärksförslag. Visserligen är det fullt möjligt, att förslagsmär-

kena i akvarell tillkommit vid en helt annan tidpunkt, men de passar onekligen bestickande väl ihop med P. A. Nymans anbud 1871.

Beträffande tidpunkten för »Bagges förslagsmärken» är det två omständigheter, som gör en ungefärlig tidsbestämning möjlig. Bland de förslagsmärken, som ingår i Postmusei Vänners nu aktuella donationer till museet, befinner sig ett riksdaler-märke i Scheutz' grupp på vilket

Bagges förslag till örevalörer. Avdraget har kantklippits och klistrats på ett blåaktigt papper, perforerat med 1855 års tandningsverktyg.

ett utklippt mittstycke av ett riksdaler-märke i Bagges förslagstyp klistrats på ett blåaktigt tandat papper i frimärksstorlek — uppenbarligen för att utröna, hur en sådan kombination tog sig ut. (Bild sid. 13.) Då man kan utgå ifrån, att endast poststyrelsen hade tillgång till såväl Scheutz' som Bagges förslag, förefaller det klart, att experimentet utförts inom poststyrelsen. Alternativet skulle vara, att någon, sedan bägge sorternas förslagsmärken kommit i samlarhänder, roat sig med att utan ändamål spoliaera två märken genom en sådan åtgärd. Godtar man alltså, att påklistringen skett inom poststyrelsen, är det emellertid också klart, att de två frimärksförslagen varit aktuella samtidigt och att alltså tillkomsten av detta Bagges förslagsmärke i tiden bör ha legat nära de scheutzska förslagen. Det har med andra ord troligast förelegat under sista delen av år 1870.

Man har — även med tanke på deras inbördes likhet — anledning förmoda, att Bagges frimärksförslag i valören 6 öre tillkommit i samband med förslaget till 1 riksdalern. Det förhållandet, att i de nyss-

nämnda donationerna av Postmusei Vänner ingår, förutom märket i 6 öre, vilket som redan nämnts kantklippts och klistrats upp på ett blåaktigt, tandat papper i frimärksformat, också finns ett riksdalermärke, som behandlats på exakt samma sätt. Det visar sig, att tandningen utförts med 1855 års tandningsverktyg, som förmodligen stod i reserv, och att det sålunda rimligen bör ha varit inom poststyrelsen som man utför-

Ett av Bagges förslagsmärken i riksdalervalör, som kantklippts och klistrats på blåaktigt papper, perforerat i 1855 års tandningsverktyg.

de dessa påklistringar. Avsikten måste ha varit, att man ville utröna, om märkesbildernas dimensioner lämpade sig för tandningsverktyget. Man är nog också berättigad förmoda, att påklistringarna skett vid ett och samma tillfälle.

De båda frimärksbilderna gör f. ö. intryck av att mera vara skisser än färdiga frimärksförslag, detta huvudsakligen på grund av rampartiets bakgrund med de parallella lodräta linjesystemen, som har mera av antydning än slutgiltighet över sig. När man närmare funderar på saken, förefaller det ganska troligt, att linjerna i själva verket endast är avsedda att markera en guillochering utan att i detalj återge en sådan, möjligen för att inte binda frimärksbilden vid något bestämt val av bottenmönster.

F. n. disponerar museet inklusive Postmusei Vänners donationer som av nedanstående förteckning framgår en mångsidigt sammansatt kollektion av förslagsmärken i samband med övergången till ringtypsmärken:

Edvard Scheutz: 1 riksdaler, litografiskt tryck

1. Ett 12-block, blå färg
2. Ett exemplar med svart ram och med ett påklistrat blått mittstycke från ett förslagsmärke i valören 1 riksdaler av Bagges typ.

Scheutz' märken trycktes förmodligen i 12-block. Samtliga är otandade.

Tre separat tryckta mittstycken till Scheutz' förslagsmärken i riksdalervalör.

Av Scheutz' förslagsmärken är på samlarhänder också kända otandade exemplar i brunt tryck, otandade exemplar med svarta ramar och blått eller brunt mittstycke samt dessutom separat tryckta mittstycken i blå färg.

Pehr Olof Bagge: 6 öre, boktryck

1. Ett svart kantklippt märke, uppklistrat på blåaktigt papper i fri-märksstorlek och tandat med 1855 års perforeringsverktyg.
- Ytterligare något märke i denna typ är när detta skrives ej känt.

Pehr Olof Bagge: 1 riksdaler, boktryck

1. Märken i färgerna svart, rött (2 ex.), brunt och blått. Samtliga otandade. Summa 5 märken.
2. Ett otandat brunt märke med påklistrad blå ram.
3. Ett otandat svart märke med påklistrat brunt mittstycke.
4. Ett kantklippt blått märke, uppklistrat på blåaktigt papper i fri-märksstorlek och tandat med 1855 års perforeringsverktyg.

*Ett avdrag av Bagges förslagsmärken,
i brun färg, på vilket ett ramparti
i blå färg från ett annat avdrag
klistrats.*

2 och 3 utgör uppenbarligen försök inom poststyrelsen att utröna hur olika tvåfärgstryck skulle te sig. 2 har samma färger som det slutliga frimärket, ehuru färgerna är omkastade beträffande ram och mittstycke. Såväl 2 som 3 har sedan gammalt funnits i museet och har antagligen kommit direkt från poststyrelsen. När detta skrives är inga märken av denna typ kända på samlarhand.

Schlachter & Seedorff: 6 öre, litografiskt tvåfärgstryck

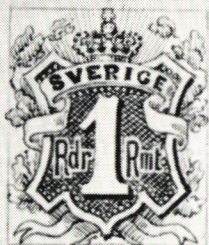
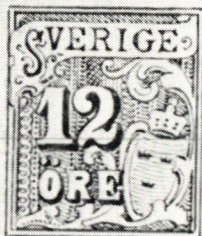
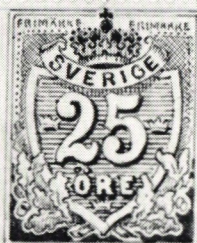
1. Ett exemplar vardera i färgerna blålila/rödorange, rödlila/rödorange, grå/rödorange, brun/rödorange, blå/karmin, grå/karmin, rödbrun/karmin och rödlila/grön. Summa 6 märken.

Ramens färg har angivits först. Ramfärgen är oftast mycket blek.

Exemplar av denna typ är kända på samlarhand, bl. a. i de här ej representerade färgerna violett/brun och violett/grå.

Samtliga märken i denna typ är otandade.

De tidigare nämnda förslagsritningarna i akvarell, som också eventuellt kan räknas in i gruppen, uppgår till sju enligt nedanstående uppställning.

Förslagsritningar i akvarell på baksidan av Carl XV-märken

1. 5 öre blå
2. 6 öre grön
3. 25 öre karmin i par med 3 öre violettkarmin
4. 50 öre svartaktigt lila i par med 12 öre brun
5. 1 kr blågrön

Härstammar sannolikt från firman P. A. Nyman.

För många framstår förslagsmärken som ointressanta och ovidkommande ur filatelistisk synpunkt. Detta är egentligen ganska svårförståeligt. Dessa märken utgör — liksom originalritningar till frimärken — dock i så många fall en del av de emitterade frimärkenas förhistoria och bakgrund. Man hör också sägas, att förslagsmärken endast har intresse om de är »officiella». Man frågar sig vad som därvid avses med ordet officiell. Menas det, att det är endast förslagsmärken, som beställts av vederbörande poststyrelse, som är officiella? Det finns emellertid exempel på, att frimärken framställts efter förslagsritningar, vilka i själva verket aldrig beställts. Man kan också påpeka, att så länge ett lands frimärken framställts av enskilda företagare efter av postverket infordrade anbud har det på många håll varit kutym, att anbudsgivarna också kommit med förslag till frimärksbild, när ett byte av en sådan varit aktuellt. I intet fall kan dessa förslag betecknas som officiella i den meningen, som nyss definierades. Endast i de fall då ett postverk direkt beställt, inköpt eller prisbelönat ett frimärksförslag skulle beteckningen officiell kunna användas.

Bortsett från helt amatörmässigt utförda och från postverkens utgivningsnormer helt avvikande frimärksförslag, vilka nog ofta har mindre eller t. o. m. ringa intresse, tillhör förslagsritningar och tryckta förslagsfrimärken den posthistoriska bakgrunden till ett lands frimärksutgivning och har därmed också avsevärt intresse för den moderne filatelisten. Det är förståeligt, att därvid förslag, som utgör utgångspunkten för en antagen frimärkstyp, i första hand tilldrar sig filatelisternas intresse, men också refuserade förslag är värda allt beaktande,

*Frimärksförslag i blyerts och akvarell, tecknade på baksidan av förslagsmärken
i Carl XV-typ.*

när det gäller allvarligt syftande sådana i samband med anbudsgivning på frimärkstillverkningen, vilket är fallet med åtminstone de i denna artikel behandlade tryckta förslagen och med all sannolikhet även de med professionell skicklighet i akvarell framställda förslagsritningarna, vid vilken tidpunkt dessa senare än tillkommit.